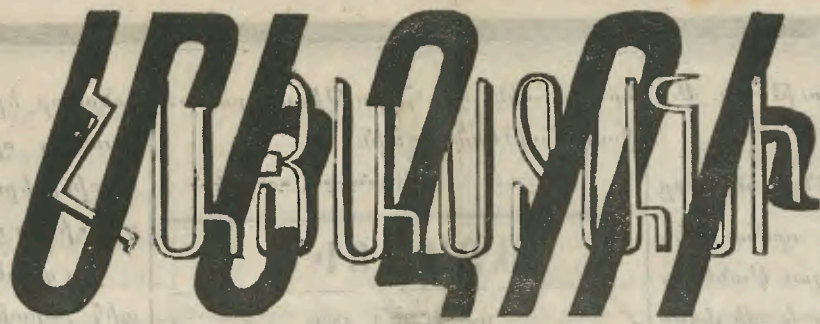

Տարեկան գինն է 10 ռուբլի:
վեց ամսուանը՝ 5 ռ., հինգ ամսուանը՝ 3 ռ., ամիսը 1 ռ.:
Առանձին համարներով խրատանդիւրը 5 կոպէկ:
Խմբագրատունը բաց է ամեն օր բացի կիրակէ և տօն օրերից
առաւոտեան 11—2 ժամը կէսօրից յետ:
Օտարադարձացիք զիմում են ուղղակի խմբագրութեան հետեւ
նախ անցնելով. Is red. uazem «Mezgh Aghastan», զ. Եւֆ.
առեք, կամ Rédaction de «Meghou Hagastani» à Tiflis
(Caucase).

Խմբագրութեան ուղղութիւնը Եւ թէ՛ յոգնածները և թէ՛ յոյժները
պէտք է որոշուի ընդհանուր օրէնքով և իրարմէջ յո-
ղութեամբ: Խմբագրութեան իւր փոքրիկ տնային ուղար-
կել յոգնածները և պահուիլ է երկու ամիս մինչեւ յարմարեալ:
Յայտարարութիւններ յայտարարուի ամիսը 2 կոպ.
Յայտարարութիւններ ընդունուի են հայկերէն և օտար լեզուներով:
Յայտարարութիւններ ընդունուի են խրատանդանք, «Կովկաս»
հիւրանոցի տակ ոչ. 8. Տէր-Յովսէփեանի ծախսով խմբագրուի և
ոչ. Դանիելեանի տակ խմբագրուի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ
Հայտնի է փոքր թիւով:
Ազգային. — Թղթակցութիւններ
և Պոլսից և Ալեքսանդրօպոլսից:
Քաղաքական. — Քաղաքական
լուրեր:
Մանր. — Լուրեր:
Բազմաթիւ Վարդապետական ընկերու-
թեան գրամական հայերը:
Բանասիրական. — Վիճակ:

ԲԻՖԻԼՄ, 16 ՄԱՐՏԻ 1883 թ.
ՀԱՅՈՒԹԱՆ ՓՕԻՐԱԹՁԻՆԵՐԸ:

Կարծում ենք, որ կովկասը իւր
բնակիչներին համար բաւականին ըն-
դարձակ է և իւրաքանչիւր մարդ
ասպարէզ ունի գործելու, իւր ոյժի-
րը արդիւնաւոր կացուցանելու: Կար-
ծում ենք, որ հայութիւնը որքան էլ
որ նեղ շրջանակի մէջ գործած լինի,
կարող է ամփոփել իւր մէջ մեր
գործողներին: Եւ այն հայը, որ ան-
կեղծութեամբ ծառայել է կամենում
հայութեան և նրա ցոյց տուած նը-
ստատը միայն միջոց չէ զարտի
պահած նպատակները քողարկելու
հասարակութեան աչքից, այդ հայը
պէտք է որ արձակ ասպարէզ գտնէր
գործելու նրա մէջ:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ
ԳԻՆԵԴԵԼ
(ՉՈՐԻՔ ՈՐՈՒՄՈՒ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ).
ՆՈՒՆԵՐ
«Մեզու Հայաստանիս լրագրի բանեմանը
ամենի յիշատակին.
Ին.

Ոսկերի խաչօրին ճամբու գնելով
Անթուրեանը վաղի օգնականի մօտ գը-
նաց և ընկերի տունը երկու տարի 300
ամսական վարձով տուեց տարեկան 300
դրամով: Դաշնագրի մէջ, ի միջի
այլոց, ստած էր, որ տունը Անթու-
րեանի սեպականութիւնն է. որի վարձը
վաղի օգնականը վճարելու է տար-
վայ վերջերս: Բայց մի առանձին
ստորագրութիւնից, որը Անթուրեանը
առանձին պաշտօնատարին տուեց, երե-
ւում էր, որ այդ տան հէնց երկու
տարվայ վարձն էլ, տան տէրը ամբող-
ջապէս ստացած է վարձողից: Աւելորդ
է ասել, որ Վրիգոր-աղան, ոչ մի կօ-
պէկ չէր ստացած:
Ոսկերի տան վարձը Անթուրեանը
վաղի օգնականին քաղաքի արաւ, որ-
պէսզի սա աշխատի Հայրօ աւագակա-
պետին փախցրած ակնեղէնները ձեռք
բերել: Եւ վաղի օգնականը այդ ա-
ղայութիւնը անէր, նա իրեն վարձա-
տրութիւն իրան աշխատանքին, զրո
նուաճ աղբանքի կէսն էլ նմանապէս
իրան պէտք է սեպականացնէր. Այդ
*) Տես «Մեզու» № 25.

Գործադարար կեանքը զրո հա-
կապտակներ է ներկայացնում այսօր:
Որքան մարդիկ, որքան հայ երի-
տասարդներ կորչում անհետանում են,
առանց որ աղքատ իմաստը թէ՛ նրանք
գոյութիւն ունին, ընդունակ են գոր-
ծելու: Եւ դրանք ոյժերը չեն գործ
գրած՝ ուժաւորւում են ընկերութեան ար-
գելներին առաջ, մեր հասարակական
կեանքի այժմեան կազմը խորտակում
սպանում է դրանց:
Քանի-քանի երիտասարդ ոյժեր
ապարդիւն կորցում են մեր աչքի
առջևը կամ ուղիղ ճանապարհից
չիզուելով, երիտասարդութեան բո-
լոր իղէալները թողնալով և իրենց
վերայից իրեն աւելորդ և ծանր բե-
ռը, որ ինչէ գիւրութեամբ կարո-
ղանա իրենց մէջքերը խոնարհեց-
նել հանգամանքների, արգելքների
առաջ, և այդ ինչու. — որ այդպի-
սով գտնէ ապահովանի կարողանա-
լին իրենց գոյութիւնը:
Ոչ է այն յանգուգըն, այն հաս-
տատ բնաւորութեան տէր հայ մար-
դը, որ համարձակում է կամքը, բը-
նաւորութիւնը ցոյց տալ, համոզմունք
ունենալ այսօր, այո՛, համարձակում
է ասպարէզ գործը գալ և այդ հը-
րապարակաւ յայտնել և չը խոնար-

բանի համար վեց ամիս ժամանակ նը-
շանակուեցաւ: Եւ այդ ժամանակա-
միջոցում տաճիկ կառավարութիւնը
զողացած ասպարէզ աւագակա՛
չը կողմէր, Անթուրեանի իրաւունք ու-
նէր, ինչպէս ուրիշ հայտնակ, իրանը
անկախութեան: Յետոյ, Վրիգոր-աղան
մի խանութի տիրոջ իրան մօտ կանչեց և
նրա խանութը խաչօրին համար վարձեց
տարեկան 30 դրամով: Երկու տար-
վայ վարձը 60 դրամով էլ Անթու-
րեանը իրան գրպանից վճարեց, թէ և
դաշնագրի համեմատ, խանութի մէջ
պէտք է լանէր նրա նախկին բնակը,
ոսկերի խաչօրին վերջ տանային Վրի-
գոր-աղան իրան մօտ կանչեց զաթիլի)
Վրիգորին և պատուիրեց որ իրան չորս
ձիերին էլ լաւ ուտացնի, կշտացնի,
որպէս զի երկու օրից յետոյ Անթու-
րեանին և սորա ընտանիքին Ախալցխայ
տեղափոխել: Բնականութեան վարձ,
ձի գլուխ, քառասունական դրամով սոս-
տացաւ Անթուրեանը և ութսուն դր-
ամով վարձի կէսը սկզբից չվճարեց Վ-
րիգորին, չինքն զուգու էլ փող ընծայեց
ձիերակ-ջրի 2) բնականութիւն համար:
— Ա՛. բաւէթէ, կուրբանէթէ, կու-
րբանէթէ 3), ուրախ ուրախ լեզուի
տուեց Վրիգորը, վերառաւ փողերը և
վաղ տուեց ուղիղ ամէհանան 4), բնա-
նակի Վրիգորի հարեցողութիւնը էր-
զուրումնում առած էր դարձած: Այն-
տեղ նա իրան կատարը լաւ տաքաց-
րեց: Բայց հէնց որ ձիերին ջրելու և
թիմարելու ժամը հասաւ, Վրիգորը գը-
լ)
2)
3)
4)

հնէ այդ արգելքների առաջ: Այդ-
պիսիների կորուստը վճռած է,
այդպիսիների տանել չէ կարող մեր
հասարակական այժմեան կազմը:
Որքան են այդ արգելքները, ին-
չու են և կայանում մեր հասարակա-
կան այժմեան կազմը, կը հարցնեն
մեզ, որ երիտասարդ ոյժերը խնդ-
րում և ուղիղ ճանապարհից հա-
նում: Մենք միայն մէկ երեւոյթի
վերայ մատնացող կ'անենք, որը մեր
կարծիքով ստեղծում է այդ արգելք-
ներից շատերը և հասարակական
կեանքին այն կազմէն տալիս, որի
հետ մենք այժմ գործում ենք:
Ո՛վ չէ լսել իւր մանկութեան օ-
րերից Վարդապետի անունը, ո՛վ ծա-
նօթ չէ քեզ շատ այդ մեծ հայրե-
նասերի, խաչօրին մեծ զաւակի գոր-
ծերի հետ: Վարդապետի մտածում
զգում և երազում էր միայն ազա-
տութիւնից, և նա ոչ թէ խաչօրին
ազատութեան համար միայն հողաց
և բաժանած մասերը միացրեց, այլ
նա ազատութեան գործը, եթէ այս-
պէս կարելի է ասել, «փոքրածով» էր
վեր առել, որ երկրում էլ որ ընկ-
նում ազգ կար, որ իւր ազատու-
թեան համար էր կոչում: Վարդապ-
ետի իւր համախոհներով միշտ պատ-

րաստ էր օգնելու թէ խորհուրդով և
թէ՛ անձամբ մասնակցելով պատե-
րապէս:
Մեր մէջն էլ կեանքը այնպիսի
մարդիկ է լոյս բերել, որոնք Վարդ-
ապետին ի հարկէ չեն նմանում,
բայց հայութեան մէջ ամեն բան
«փոքրածով» են վերցրել և ոչ ոք ա-
ռանց դրանց կամքի կամ բարեհա-
ճութեան ոչ մէկ բանի մօտեցաւ չի
կարող: Եւ այդ իրաւունքը դրանք
իրենց են սեպականել, ոչ թէ նրա-
նով, որ հայութեան ճշմարիտ բա-
րեկամ են, որ հայրենասեր են, այլ
իրենց մի քանի ժամանակակից յատ-
կութիւններով, որոնց ի հարկէ ոչ
խելքի խորութիւնը, ոչ հոգեւ
մեծութիւնը, ոչ էլ սրտի ազնուու-
թիւնը ամենին գործ չ'ունեն: Եւ
սրանք եթէ իրենց այդ յատկու-
թիւնների հետ կոյր բաղկաց մի ժա-
նանգութիւն կամ մի դուստր փող
ունեն, այն ժամանակ ամեն բան
վերջացաւ, էլ ո՛վ կը համարձակուի
ձայն հանել: Դրանք միմեանց շատ
էլ առում են և երբ որքան ձեռքերն
ընկաւ պատրաստ են միմեանցից խը-
լելու թէ՛ կողմ արիւնքաւ լինին,
բայց բնազդմամբ պինդ Վալանդ են
կազմում, երբ մի նոր մարդ է երե-
ւան գալիս, որ «իրենց մարդը» չէ:
Գործում, չիմում, չիմարում, հոգի ու ջա-
նքը դուրսնայ 2),
Զորակ Ֆիլոսոփ, փափուկ յարդիւն,
զուսթիս 3) պառակտ քամակ դէմ տայո,
«Տօնաթիւ» 4) լանջն, պոչն է սրմայ 5)
ամբարներն քար ու երկաթ,
թիւ ու թիւունքն աւելի է, զեղին
սրանքն ոսկի պողպատ,
նախնուն ճակտից, գաթիւն 6) զօշիկ
քամին փչէ, հովաճարէ,
Գլխից, բերնից, հանած փոխից սար
ու ձորից լնդացնէ,
«Արանջները» յիշցից կանուս, աչքից
բոցով զաշտեր կ'այրեն,
վրինջ ու քալքից երբ զօռ կ'անես,
գաթի գրոփով լեռներ ճեղքես,
Վրտիք կուտաս, քրտիք կ'առես,
ճամբու կոշտերը կ'թրջես,
Կեր իմ ալ 7) ձիւ, կուշտ գարի կեր,
կեր որ ինձից չը գանգատուես:
«Քոստո», դանդաղ, ճերմակ ձիուս, վեր-
քը լուամ, գեղը քանի,
Վրիկի սէմերն 8) մէջ քարձ կոխեմ,
ճամբու պաշարը շաղկին դնեմ,
Մէկ քայլ առնէ, մէկ արտ մտնէ, ա-
նամթը գարի գոգնայ,
Գունջը կախած, բուրձ ակուքով, սու-
սիկ փութիկ ալիւր աղայո,
Իմ.
Գլուխը կախ արած, վիզը ծած,
մարդու հազար և մի դառը խորհրդա-
նութիւններ անելով, ոսկերի խաչօն
իրան տունը հասաւ: Երկայն սրահի
միջից նրան աննկելի Մարտաթիւնի

Այդ մարդիկների գործի յաջողու-
թեանը նպատում են հայ ժողովրդի
տղիւնութիւնը և հայութեան մէջ
արմատացած անտարբերութիւնը:
Իւրաքանչիւրը դրանցից իւր յատ-
կութիւնները համեմատ ձգտում է
գրաւել ժողովրդին, մէկը ցոյց է
տալիս ժողովրդին, որ իւր միակ
հոգը հասարակութեան բարօրու-
թիւնն է, տգէտ ամբողջ փողի ձայն
լսելով՝ հաստատում է միամտաբար,
որովհետեւ հարստութիւնը ըստիցեան
զիւթական ազդեցութիւն ունի մեր
ամբողջ վերայ, միւսը ազատամտու-
թիւն կեղծելով՝ երևակայաւ բարձ-
րութիւնից իջնում է ժողովրդի մէջ,
և իւր մարդիկները միմայն ամբո-
խից է կամենում ընտրել, որովհետեւ
ինքը շատ, շատ սիրում է ամբոխին,
որի բաղկը չէ կամենում իւր բաղ-
կից բաժանել: Եւ անգարգացած
սերունդը ազատամտ և բարձր հըն-
չիւն ունեցող բաւերից ողեորում
ամենեւին չի էլ նկատում որ բըն-
նութեան, հարստահարութեան շրջ-
թան է այդ, որ իւր քայլերը կա-
պում է, թէ՛ պէտեւ ոսկեգոծած: Բայց
թէ՛ մէկը և թէ՛ միւսը, ամենքը մի-
ատեսակ գրկաբաց ընդունում են նոր
եկող քիչ շատ զարգացածին, կար-

2) Հանգստանայ.
3) Զիւր. անուն, զոյնիցը առած.
4) Նոյնպէս.
5) Մեծաքանակ թիւ.
6) Խնձ.
7) Բաց կարմիր.
8) Համբոս.

դաջած, ուսում առածին, ընդունում են այդ, բայց միմիայն այնպիսիներին, որոնք իրենց հետ կը գնան և ոչ թէ իրենց դէմ, որոնք կը խոնարհին, կը հնազանդին իրենց և իրենց ամեն կատարած գործին թէկուզ ամենախաբուսին կ'ասեն. — ամէն: Ի հարկէ այս նոր եկողներն էլ երկու տակ ծառայելով իրենց հաշիւը աչքից չեն կորցնում, այդ ո՞վ կարող է ասել... Դրանք էլ իրենց համեմատ մասն են ստանում:

Ահա այս տեսակ տարրերից է կազմվում այժմեան մեր հասարակական կազմը, որը գնալով աւելի կազմակերպւում է: Հայութեան փոքրամասնութիւնը, որոնք ուրիշ երկրում և ուրիշ հանգամանքներում խոհարարներն աստիճանից չէին բարձրանալ, այսօր ազգային ամեն գործերի տէր և ղեկավար են հանդիսանում: Ազգային ամեն գործերը, եկեղեցի, դպրոց, գրադարաններ, թատրոն և բոլորը դրանց սեպակահանութիւնն է: Խրաքանչիւր հայ, որ հայութեան շրջանն է մտնում՝ դրանց հպատակ է և ծորտն է: Դրանք մինչև անգամ ստեղծում են հասարակաց կարծիքը և սրբազրուհին նրան, ուզած մարդուն մեծ գիտական են շինում, մինչև անգամ բարոյական լինելու էլ վկայութիւն են տալիս թէ՛ անցեալի և թէ՛ ապագայի համար, ուզածին էլ ցնխտում արտատնտեսում են: Եթէ դուք կամեաք առանձին հայերին ունեցանել, հարկաւոր էր միայն նրանց ինքնավարութիւն տալ և վար-

չութիւնը յանձնել հայութեան մեր փոքրամասնութիւնին:

Իսկ ուր հայերը իրենց աչքերը չեն բերդեր վերայ և որոնում են թշնամիներին դրսուել, լաւ կ'անէին, որ մի փոքր յետ նայէին և մի փոքր էլ ուշադրութիւն դարձնէին տան թշնամիներին, հայութեան ապագայ ցեղի վերայ: Չը կարծեն, որ այդ ցեղը հին սերունդն է, ո՞չ, խնդ՜ հայրերը և թէ տգէտ էլ են, նոր, թաքմից էլ չեն ներկայացնում նրանք տալիս են հայութեան աւելի քան թէ իրենց ծնողներից ստացել են, հազար անգամ աւելի քան թէ այսօր մենք իրաւունք ունենք նրանցից պահանջելու կամ սպասելու, և հայութեան տէր էլ չեն հանդիսանում: Ոչ, հայրերը չեն դրանք, այլ զաւակները, այդ իբրեւ թէ լուսաւորուած զաւակները, որոնք այսօր հայոց ազգի սեպակահանութիւնն են դառնել և իւրաքանչիւր ոյժ, իւրաքանչիւր բնատուրութիւն խնդրելով, սպանւել են աշխատում և այդ նպատակին հասնելու համար միջոցներն մէջ խորութիւն էլ չեն անում:

Այս ներքին թշնամիների վերայ է որ ազնիւ զգացող և անկախ մի տաճող հայը պէտք է իւր ուշադրութիւնը դարձնէ եթէ նա ժողովրդի շահերին բարեկամ է: Հայութեան փոքրամասնութիւնն է, որ ազատ մտածող և զարգացած հայը չը պէտք մէջը տայ, այլ՝ դրանց խորատկելու պէտք է աշխատէ, ոչ թէ սրտ կամ

նրա օգտին այլ հայութեան յատկապէս օգտին:

Սղանդար Սահարան

Ա. Զ. Գ. Ա. Յ. Ի. Ն.

Կ. Պ. Օ. Լ. Ի. Ս. 28 փետրվարի (Ռեդակցիոն և Մեղու Հայաստանի թղթի)

Չինուորական կազմակերպութիւնը թիւրքերի ուշադրութեան գլխաւոր առարկայն է, ոչ մէկ նախարարութեան մէջ այնքան գործունէութիւն չը տեսնուիր, որքան սպարապետութեան դուռը, ոչ մէկ նախադարձութիւն մը այնքան մեծաքանակ դուռներ չը կախիր եւրոպացիներն մէջ, որքան պատերազմի պաշտօնատէր և այս՝ թիւրքերի պէս ազգաստեղծութիւն մը, երբ իւր պարտապահանջները ամեն ազգէ և ամեն առօրեայ մարդիկ շարունակ բողոքներով, դանդաղութիւն կը լինեն իւր պաշտօնատէրները և խիստ շատ անգամ ձեռնադնէ դուռ կ'ընեն, յուսալով մեծ կակ պատառ մը շորթիւ միշտ՝ նոր փոխառութեան մը ատիւ:

Այս փոխառութեան և փոխառութեան սովորութիւնը, որ վերջին դուռն է պատերազմէն ի վեր հանապազօրեայ բան մը դարձած է, երկու կողմից ալ մինչև ցարդ աղետներ եղած է, որովհետեւ ոչ փոխառութեան յաջողութիւնը պայմանաց լիովին գործադրութիւնը ձեռք բերել և ոչ ալ փոխառութեան (որ տէրութիւն մ'է) կրցած է կա-

նոնաւոր եւրոպական վիճակ մը պատրաստել, որովհետեւ իւր հասցիքի աղբիւրներուն մէկ մասը հետզհետէ գրաւի կը դրուին:

Չը գիտենք թէ այս երկու ճարպիկ լարախաղացներն ո՞րն աւելի յաջող պիտի հանդիսանայ, առայժմ թմբ Բ. Գուրը աւելի ճարտար հանդիսացած է և շատ կարելի է, որ մինչև վերջն ալ այնպէս ըլլայ, և վերջապէս օր մը գայ, յորում կայսերական հրովարտաբով բոլոր դրաւի դուռն է հասցիքները բռնի յետը առնուին և գրաւատէրք բերաններն օդուն բանալու պարտաւորուին, որովհետեւ ոչ մէկ եւրոպական տէրութիւն իւր հպատակաց շահուց պաշտպանութեան համար պատերազմ պիտի չը հրատարակէ օսմտէրութեան դէմ ինչպէս որ չը հրատարակէ քօն օսլիոն էն և քօն անկան ատիւ:

Սակայն պէտք չէ կարծել, որ փոխառութեան շատ միամիտ և անկեղծ կերպով կը վարուին տէրութեան հետ գործողութեանց մէջ, նորա միշտ առիւծի բաժինը ապահովել գիտեն նախապէս տեսնել թէ՛ վախճանը ուր պիտի յանգնէ: Առայժմ Գուրը գրաւական մեծ անձնութեան մէջ է իւր բովանդակ պաշտօնէն զիջեալ ու թմբական պահանջներ լիովին համար, բանակցութիւնը կը լինին, բայց նոր փոխառութիւն կը կարելի չըլլար:

Նախարարաց խորհուրդը շարունակ անգամ մը յատկապէս տէրութեան

թեան տարեկան եւրոպացիքը քննելու համար նիստ կ'ընէ և ցարդ յաջողած չէ երկու միլիօն ոսկոյ տարեկան պարտը գոցելու, հանգերձ նորանոր տուրքեր աւելցնելով՝ զաւառաց և կեդրոնին վրայ:

Վերջը ըսինք թէ՛ սպարապետութեան Գուրը ծախուց մեծազոյն մէկ մասը իրեն յատկացուցած է և արգարե օսմանեան կայսրութեան նըման ընդառնակ, բայց աղքատ երկրի մը սահմանազրկ ինքնը ամրացնելու և ղեկավարական վիճակի մէջ դնելու համար զայն՝ բազում ծախք հարկաւոր են:

Յանձնաժողովներ իրարու անընդհատ կը յաջորդեն և իրական գործէ աւելի գրամ կը լալին. ղեկնորական յանձնաժողով մը սպարապետութեան դուռը կազմուած է սահմանազրկ ինքնը քննելու և բերդութեան վիճակին վրայ և յարձակողական ու պաշտպանողական գրից վրայ տեղեկագիր մը պատրաստելու: Յանձնաժողով մը ինչպէս օրինակ վերաւսնալութեան մէջ կազմուած է, ծովային և ցամաքային բարձիղ անօթից կատարելագործեալ ձևերը քննելու և հայթհայթելու և յիշեալ յանձնաժողովը արդէն քանի մը ամիս յաւաջ 150 հառ Նորաթիւնէլի թընդանօթներէն գնաց և որոց համար 150 հազար ուսմի պէտք ունենալով՝ մտածել էր մինչև հոս Պոստ մէջ շինել զայն խնայողութեան պատրուակու, սակայն սուլթանը յանձնաժողովին այս գիտաւորութիւնը

Նա ամենայն կերպով ապահովացրեց թէ մի շարքից յետոյ ազգայնաց անպատճառ կը լաւացնէ, ոտքի կը կանգնան, եսթերիզ մասին միամիտ եղիր, օրհնեալ է Աստուած, ոչինչ բան չը կայ:

— Ամէն, օրհնեալ է Աստուած, փառք Նորա բարի կամեցողութեանը: Այս անգամ հայրը կուէ եկաւ, կուցեալ ազգայնաց զլիւն ընկաւ և իրան լուսարտատնտեսներով հիւանդի երեսն էր թըրքում: Մարտաւորները քաշեց, յետ արաւ մարդուն հիւանդի կշտեց:

— Գրիգոր-աղային տեսնելիս թողարկու 1) տուր:

— Չէ, ինչի, ինչ կայ, զարմացաւ խաչան:

— Լեւոնին նշանածը, ախալցխեցի Կիւտունը, ալը մեռել է:

— Ի՞նչ եւ ատում, կնիկ, այդ քեզ ով տաւ: Գրիգոր-աղան ինձ այդ մասին ոչինչ չ'ասաւ. ընդհակառակը նա պատրաստուած է շուտով գնալ այստեղից: Պատասխան տուր, ումից եւ լսել դու այդ լուրը:

— Լեւոնը ինքն իւր բերանով յայտնեց...

— Լեւոնը, լեւոնը չուտ-չուտ էր դալիս միթէ յայտնող...

— Ոչ... նա... մի անգամ միմիայն... կարաւանի կողպուած օրը... հայրը նրան ուղարկել էր... Մարտաւորները կ'ալմայ:

Իսթերի տնքանդողը ստիպեցին ծընողքին վերջ գնել այդ խոտակցութեանը: Մարտաւորները շուտով ճաշ բերեցին իւր:

Բեռնակիր Գօգորին ճանապարհ ձգեց իւր Անթուանը ինչի էլ տուն դրնաց, Առաջին պատուէրը, որ նա տուեց Արեւմտեանին, տուն ներս մտաւ:

1) Գուրը ողջ մնաց:

նեկիս, այն էր որ սա պատրաստուել և պատրաստէ տան հարկաւոր շորթները երկու օրից յետոյ ճանապարհ ընկնելու դէպք Ախալցխայ, ցետոյ Գրիգոր-աղան մօտ կանչեց միւս անհետում առանձնացած Լեւոնին և սկսեց խրատել նրան: Որդին լուս ու մօնջ և զլիւսկար կանգնած էր հօր հանդէպ, իսկ Արեւմտեանը նրա ոտքերի մօտ նստած: Ինքը Գրիգոր-աղան սենեկի զլիւսում բազմած ծխում էր:

— Երբ մի մարդ ցնի մէջ, սկսեց Անթուանը իրան յորդորական ճառը, մի ակն է տեսնում և ուզում է վերցնել, այնքան խելօք և զգոյշ պէտք է լինի, որ ակը ցնի միջից հանելիս մասնները չը ցնխտան: Զաւարթութեանը ոտքերից խաչեցի ձեռքերի տիրուտիքը առհասարակ ցնիներ կարելի է համարել մեր անուան, պատուոյն ու ատիճանին հետ համեմատելով, ի հարկէ, եւ քեզ ոտքերուն յանձնեցին, որպէս զի նրա ձեռքի ակը խելս, և ոչ թէ վերկենաւ նրա... նրա... Լեւոն կնկայ հետ...

Լեւոնը աչքերը կատաղաբար հօր վերայ շորթեց: Գեռ իրան կեանքումը Գրիգոր-աղան ուղիքից աչքից լուս անարգանքի հանդիպած չէր, Նա մի րոպէ կանգ առաւ, խօսքը բերնումը կիսատ մնաց:

— Լեւոն ինքը ինչ յանցանք ունի, խօսքի մէջ մտաւ Արեւմտեանը խանութը, նա անփորձ, ջանքի աղայ է, յանցանքը այն, այն, այն անամօթ լինել... յանցանքը էլի քոն է, որ չը բաւականացար որդւոյդ ոտքերուն մօտ սույ միմիայն, այլ նախ թողաւ քոյրեր որ նա ոտքերուն տունը գնայ ու գայ... հէնց իմանաւ իմ տղան նոցա քաշալ աշակերտը լինէր...

— Մեծ քաջութիւնը հէնց նորանումն է, կնոյ խօսքը ընդհատեց Գրիգոր-աղան, որ Լեւոնը մտածելով իրան ում որդին լինելը, պէտք է այդ ցնիների միջից առանց կեղտոտութեան դուրս գար: Քառասուն տարի է ևս էր գործում մեծ և մ, գրեթէ ամենայն օր ամեն կարգի և ատիճանի մարդկանց հետ նիստ ու կաց եւ անում, ամենքի հետ գործ ունիւմ, բայց միշտ և ամեն մասնակի նոյն Գրիգոր-աղան եւ:

— Շատ բան. դու հասակդ առած, փորձուած, խելաճառ մարդ ես, խել Լեւոն, դու նա զիմ մոզի է: Նա զեռ ու իրան չարը դիտէ, ոչ բարին, ոչ ցնիք, ոչ էլ մաքրութիւնը: Տայ Աստուած ողջմար հասնենք Ախալցխայ, Լեւոնի պատկեր, տեսնենք ակն ու կանաչը, հաւ անենք թաղը դնենք, այնուհետեւ դու ինքը էլ կը տեսնես թէ յանկարծ որքան կը փոխուի Լեւոն:

— Եւ ինչու էլ հարկաւ հասկանում եմ, որ մէջ տեղում մի փոքր անխելք ջահլութիւն կայ, դիտում որ լսածնեւ իմ մեծ մասը զրոգարութիւններ են...

— Բաւոյն էլ, չեղեց Լեւոնը:

— Գուցէ և բոլորը, և եւ զորո մասն անչափ ուրախ եմ, որդի, միայն եւ այն բանի վրայ եմ մտածում որ եթէ այս ճայնքը յանկարծ Ախալցխայ հասած լինին, եւ ինչ երեսով պիտի կարողանամ խնամի Մարտաւոր-աղային վրայ մոտիկ տալ: Գու, որդի, դու չես հասկանում: Գեռ-քեզ ինչ էլ հարկաւոր է որ տեսը զառնաւ, դու դու չը գիտես թէ ինչ տես է բարի անուն, բարի համար: Ինձ համար մահ, կատարեալ մահ է, եթէ Ախալցխայում ինձ համար տեսն լիւս եւ այն զոված Գրիգոր-աղան է, որ ողջ էր իմանում, սակայն հարազատ զաւակին կրթել չէր իմանում:

— Լեւոն քո երեսին ամօթ չէ բերել և այսուհետ չի էլ բերել, այդ մասին դու միամիտ եղիր: Ինչ որ եղաւ, անցաւ ցնաց, մի զբաղող գէպ էր: Մեր այստեղից հեռանալուց յետոյ ամեն տեսակ խօսք ու զրպոյց էլ վերջ կը արուի միանգամայն: Գատար-կախտութիւնը, ուրիշին բամբակները նրա բան չէ լրջագործողներին համար: Նորաք, ինչպէս շուտ և առանց մտածելու մի բան սկսում են, այսպէս էլ շուտ վերջացնում: Այս ճայնքը ոչ երբէք կարող են Ախալցխայ հասնել:

— Եւ նոյնպէս ոչ էլ կ'ընեն: Այնպէս չէ, Լեւոն: Եւ յոյս ունիւմ որ Ախալցխայում դու քեզ այնպէս կը պահես, որ անբանցը հետ բոլոր քաղաքն էլ քեզ վրայ մաս կ'ընէ: Անթուանի որդւոյն և ժառանգին եւ այդ պէս եւ ուղում տեսնել մինչև զերեզման մտնելու: Կարողութիւնս, որ քեզ համար եմ անտեսել ու անտեսում, առեւտրական յաջող գործողութիւններ, որոց ձեռնամուկ լինել եւ ուղում, ինձ համար չէ, որդեակ, այլ քեզ և միմիայն քեզ համար: Քանի եւ ողջ եմ քեզ և քո ապագայ կողակցին վարդի պէս կը պահեմ, իսկ երբ ոտքս գերեզման գրի, ուղում եմ որ օջախի մոտ ծխայ միմիայն կարգով, չափով ու համարում, ինչպէս որ 40 տարի շարունակ ծխացել է և ծխում է: Օջախ, որդեակ, օջախ, օջախ, հասկանում ես: Օջախ, օջախ անուն—աւ է այն միակ սրբազան ու վանճակական նպատակը, որի համար մարդիկ աշխարհիս երեսին միմիայն են ուղում, միմիայն զգուցում ու զգում անդադար: Սէլի Աստուած, հազար արարածս տեսն են մեծունանք: Ամենայն օր, ամենայն րոպէ մեր աչքի տուժ միշտ տեսնում ենք: հարկաւոր և հազարաւոր մարդիկ ծնում են, լաւ վատ

ապրում են և յետոյ մեռնում, բայց ինչպէս ապրելու, նոյնպէս և մեռնելու ոչ ոք, ոչ ոք չէ յիշում այդ մարդկանց: Նպղիկներ, խտեր, Լեւոն, շատ են բուսում, ծլում ու ծաղկում, բայց հէնց որ թաղամեցան, մեռան, նոցա բուսած տեղը, չոր գետնը, նրանց արմատները, ոտքի կոխան են դառնում, բայց տես այն բարձրաբեր իրանին, որ հարկաւոր տարիներ դուրսը ամպերին ու աստղերին դէմ տուած ահա եւ, միշտ կամ ու կը մնամ ասում է: Բարձրաբեր իրանին իրան տեսակին մէջ մի փառաւոր օջախ է ներկայացնում, որդեակ: Ուրիշից յաջօնը հազարաւոր և բերաւոր եղել են և կան աշխարհիս ամեն մի անկիւնում, բայց Անթուանիներին թիւր օտիւտ, շատ սուկա է լինում առհասարակ...

Ոգիւրուած Գրիգոր-աղան դու եւ չէր վերջացրած իրան ճառը, երբ մեր ծանօթ Միշտա-աղան իրան կնկայ հետ ներս մտաւ: Նրանք եկած էին Արեւմտեանին օգնելու տան իրեղնքը կապու տեսնում և դարձնում: Խոտակցութեան ներքին փոխուցաւ Լեւոնը, որ մինչև այդ ժամանակ արձանացած լուս էր, և հօր քարոզները նորա մէկ ակնաջիջը մտնում էին միւսիցը դուրս գալիս, ազգական հիւրերի զարտեան վրայ, կարծես, սրբախաղաւ Այդ օրը ընթերթի վրայ նա սովորականից աւելի զուարթ կերպարանք ուներ: Միմիայն համար դա ամենալաւ աղաչեց էր, որ Լեւոն վրայ շատ լաւ ազդել են իմաստուն հօր իմաստուն խօսքերը:

Յ. Գեղամանց:

(Լ. Ծառուհանով):

կա՛մ ձեռնադրել հայրենասիրութիւնը՝ ստուգելու տղայական գաղափար մը համարելով՝ հրաման ըրաւ, որ պէտք եղած ուսմանը անյապաղ Անգլիայէն բերուին:

Գլխուորական երրորդ յանձնախումբ մ'ալ Ղազիւր Ահմէդ Մուսա-տար-խաչալի նախագահութեան ներքեւ նոյն իսկ կայսերական պալատին մէջ գումարուած է, որոյ նպատակն է օսմանն րանակին ընդհանուր փերականգնութեան խնդրով՝ զբաղելու յանձնախումբը իւր աշխատութեանց առաջին մասն 2 տարիս յառաջ աւարտած լինելով՝ այժմ երկրորդ և փերջին մասն աւարտած և իւր տեղեկագիրն Սուլթանին մատուցած է:

Անոնք, որ Թուրքիոյ ներկայ և ապագայ վիճակովը կը հետաքրքրեն, նորա փերջին աշխատանքն տեղեկութեամբ կրնան փեր ի փերոյ գաղափար մը կազմել թէ՛ ինչէ՛ Թուրքիոյ քաղաքականութիւնը և ուր կ'աւելցուի նորա ուղարկութիւնը, ինչէ՛ իւր գլխուորական գործութիւնը և ի պահանջն հարկին մինչև ո՞ր կընայ հասնել իւր կարողութիւնը:

Ընդհանրապէս խօսելով՝ մեր ազգը ի Թուրքիոյ և այլուր շատ հարկանցի և շատ թեթեւ կերպով կ'ըմբռնէ այս խնդիրը և երբեք այնպիսի վիճիւններ կ'արձակէ, որոյ նմանը հազիւ երբեք կը լուսէր Ալի-պեան Արամաղլու բերնէն:

Թշուառ Գէորգ Ալիպաշան, երբեքն ալ մարտի 2-ին թուական թիւերէն խմբագիր և երկրորդ հրատարակիչ իւր զինուորական քաջութեան գրուցմը թէ՛ աւելի հաւանական իւր ազգայնութեան կամ անուշադրութեան զոհ կուտայ իւր անձը, հակառակ այժմեան խիստ հրամանաց՝ Գէորգ Ալիպաշան՝ առած տպած է փոքր-Ասիոյ Նիւրիի քաղաքի գործչական տղու մը տղայական մէկ ոտանոտոր, որ կրնայ բռնադատուի գաղափարովը գրելն առկա տպագրութեան հրաւերն համարուել: Խնդիրը նոր չէ, բայց արուած վճիռը շատ նոր է:

Այսպիսի պարզ խնդիր մը, որ տպագրական յանցանք կրնայ համարուել և շատ անբարեխաղութեանց նախագիտ առեւին մէջ հարցաքննուիլ և վճռուիլ պէտք է, յանձնուած է եղեւնադատ առեւին, երեւակայեցէ՛ր թէ՛ զործերը մինչև ո՞ր կ'երթան այժմ ի Թուրքիա և յետ ևս ամենայրանաբարութեան, Գէորգ Ալիպաշան երկու օր յառաջ եղեւնադատ առեւին մէջ բերուցաւ. հանդերձ իւր հայ փաստաբանով՝ Թորոս էջ. Սահրամեան:

Եղեւնական դատերը սովորաբար հրապարակային լինելով՝ բազմաթիւն մը գրաւած էր նախագահ հանդիսաւորը, մեծ եղաւ ամենուն զարմանքը, երբ գաղափարները իրենց յառուկ ախտները բազմեցնելու, ընդհանուր գաղափարը պահանջելու, որ նիստը գանձակ լինի, որով հանդիսականը և նոյն իսկ երկրորդական պաշտօնէն մէկ մասը պարտաւորեցան թողուլ և հեռանալ:

Ընդհանուր գաղափարը ժամէ մը աւելի տեղի ամբաստանագրի մը մէջ իրեն գլխաւոր փաստ համարեց սա իրողութիւնը թէ՛ Գէորգ Ալիպաշան իւր հարցաքննութեան պահանջն ընդհանուր հանգամանք մը ունենալը:

Փաստաբան Սարաճեան էջ. թէն աշխատեցաւ ցոյց տալ թէ՛ ոտանաւորին մէջ յիշուած սուր, դանակ, գաշ, գինեք և նմանօրինակ բաներ մանաւանդ փերջին փերջին մէջ բոլորովն այլարանական նշանակութիւն մ'ունենին, բայց այս ծարտասանական ձեւերը չափով մը ըմբռնած կը լուսէն ընդհանուր գաղափարը և նոյն իսկ գաղափարը և Սարաճեան էջ. շատ աւելի ուրիշ յաջող փաստերու վրայ չէ հիմնած իւր պաշտպանութիւնը, որպիսիք կը համարուին, խմբագրին գլխովին անտեղեկ լինելը յիշուած ոտանաւոր փերջութեան, երկրորդ գրողին ազգայական տարբեր, երրորդ խնդրոյն մէջ չար զիտում մը չը լինելը, չորրորդ յաւելած անուշադրութեան մը արդիւնք լինելը, հիւսիսեւորդ Ս. Պատարաբ հօր միջամտաբար գրած թարգման (պարսագիրը) և մեծ կարգի Սահրամեան Գէորգի փոխարէն տուած պատասխանը՝ յանձնարարագրի մը ձեւով, որ 15 աւուր պայմանաւորով մէջ ժամանակին՝ գաղափարաց յանձնուելու փոքր չէ տարուած ըստ այնմ մեղմանցիւն խնդիրը, որով գաղափարը, որոյ 3-ը թուրք և չորրորդը յոյնը, յետ երկուսն իւր հրապարակութեան սենեակը առանձնանալով մէկի դէմ՝ երեք քուէով նախադատ առեւին վճիռը հաստատած են և պատժական օրինաց 66-րդ յօդուածին համեմատ յիշուած անսարք օրի գաղափարած են Գէորգ Ալիպաշան:

Եթէ «Մամուլ» գործող խմբագրիւրը յաջողէր իւր գաղափարութիւնը կրկնու համար փոխանորդ կարգի իւր երկրորդ Արաճամ Ալիպաշան, տարակոյտ չը կայ թէ ամեն հայք զոհ պիտի լինէին, բայց եթէ այս եղանակը կարելի չէ, կը մտնէ թեմը, որ գոնէ վճառվենք առեւին զիմեով՝ եթէ ոչ բոլորովն անպարտ գաղափար, բայց գլխով մեծապէս մեղմանցիւն յաջողէր իւր պատիւը, որ արդարեւ ամեն ողջամիտ անձանց առջև ծագելի լինելու չափ խիստ է իւր ներկայ ձեւին մէջ:

Սահրամեան.

Ա.Լ.ԲԱՆԻՐԱՊՈՒ
26 փետրուարի.

Վերջին պատերազմը ժամանակ տեղական ժողովրդից, ըստ մեծի մասին Ալեքսանդրապոլի և նորա գաղափար ընդհանրացնելու համար Ալեքսանդրապոլի միւս քաղաքները, որ պատերազմի վերջը նորից արձակուցաւ: Գնդի ձիաւորները, որոնք հայեր, թուրքեր և քրդեր էին, մեծ քաջութիւններ են գործել զորա համար արժանացել էին զանազան պարգեւներ, ըստ մեծի մասին սուրբ Գէորգի խաչերի:

Գնդի քաջագործութիւնները անյայտ էին մնացել թաղաւոր կայսեր և Նորին Մեծութիւնը, յիշուած հերոսներն անձնատուէր ծառայութիւնը յաւերճեցնելու համար, մեծերուն:

Բարեհաճեց շնորհել յիշուած գնդին զրօշակ, որ քանի օր առաջ բերելով Երևանից, պահուած էր գաղափարաւոր հասկանալի անմիջական հսկողութեան ներքոյ:

Այս օր, փետրուարի 26-ին, նշանակուած էր զրօշակի հանդիսաւոր օծումը:

Հանդէսը աւելի շքեղ և փառաւոր անելու համար Երևանից եկել էր նահանգապետ գլխաւոր Շալիկովը և քաղաքից և զաւառից կանչուած էին այն բոլոր անձինք, որոնք երբեքն ծառայել են յիշուած գնդի մէջ:

Քաղաքային այգու մօտի հրապարակը պատկերասէր մէկ մի խաչաձաճու անտառ: Ծառերը կանգնած էին զրահաւորութեան և կրճերը խաչերով և այլ շքանշաններով զարդարուած զանազան հասակի հայ, թուրք, յոյն և քրդեր գնդաւորներ, իւրեանց պարագլուխ ունենալով՝ նոյն գնդի սպաները:

Բազում գնդի և երաժշտական խումբը նուագում էր հանդիսի համար:

Հետաքրքրուող հանդիսատես ժողովրդականաց բազմութիւնը, մօտ 8000 մարդ, հրապարակի և մերձակայ անտառների վերայ կազմել էր մի ընդարձակ կենդանի օդ: Պ. Մուշեղյանի լուսանկար կործիր պատրաստի սպասուէր ըմբռնել հանդիսաւոր ընդհանրութեան:

Պաշտպան կանայք բոնեկէն օգտի մէջ հրապարակի մի անկիւնը:

Ամենքը անդադար սպասում էին զրօշակի արտաւանդ և ստեղծագործ շքանշանները իւր ձեռքով արգիւտ ժամի 12-ը:

Սակայն թանձր մաղրոտ մէկը և կիւ խառնուէր հանգիսի վերայ և արդեւում էր արգիւտի ծառայողները: Մէկը սակաւ անտառայով թոյլ առեց տեսնել արեւմտ իրիւ մի աղօտ լուսատու գունդ: Ժամանակը ցրտեց ատօմաւորութեան մօտեցում էր 12-ին: Չորս աղօտ թեւանց, առաւ, հայ, հայ-կաթոլիկ և թուրք հոգեւորականութեան ներկայացուցիչները կանգնելու սպիտակ սեղանի շուրջը, ուր պետք էր կատարուէր զրօշակի օծումը:

Նշանակած ժամը լրացած՝ ահա եկաւ նահանգապետ գլխաւոր Շալիկով անդալական զորաց երեք այլ գլխաւորների հետ, երաժիշտները նուագելով, ապա գերազանց բարեկամ կամաւոր գլխաւորներին շնորհաւորեց թագաւոր կայսեր ծնունդը, որի ժամանակ երաժիշտները հնչեցին «Աստուծո՛ւ պահ» զօրացը՝ զօրականները և բազմութիւնը ամբողջ զիտարաց աղափարով մէկն ըստին:

Վերջապէս եկաւ հրապարակի, նորան ընդունեց գունդը հանգիսի և բաժնու լուսամբ: Գրօշակը կանգնեց սեղանի մօտ հոգեւորականութեան առաջ: Այդ միջոցին գաղափարաւոր Շահ-խաթունները բարձր կարգաց կայսերական հրապարակը, որով արդու էր զրօշակի Ալեքսանդրապոլի գլխաւորներին: Թաղապետը թարգմանում էր հայերեն, իսկ ամբողջ լուսամբը գլխաւորը: Ապա նոյն պարտը կարգաց և այն մահուան պատիւը, որին ենթարկուած են այն անձինք, որոնք գործ չը գնելով իւրեանցիկ կախուած ամեն մի ջանք և անձնազոհութիւն զրօշակը պատերազմի գաղափար մատուցում են թշնամուն:

Ուղղափառ հոգեւորականութիւնը օծեց զրօշակը, որից յետոյ գլխաւորները երկուեցան իւրաքանչիւրը իւրեանց պատանութեան հոգեւորականներին:

Ապա նահանգապետը կանգնած գնդի առաջ՝ նորից շնորհաւորեց նորան կայսեր շնորհը, յոյս յայտնեց, որ հօրապետը զեղբոր մէջ՝ այժմ մեան գլխաւորները և թէ նրանց սրգիք ամենայն պատրաստակետութեամբ կը կանգնեն այս զրօշակի տակ և նորից կ'արտայայտեն այն ան-

վհեր քաջութիւնները, որպիսին իւր հայրենի գնդին այսօրեան բաղադատութեամբ:

Ի պատասխանի Նորին Գերազանցութեան գունդը բաղադանեց «Կեց, ցնե՛ր» և յայտնեց իւր յարաժամ պատրաստակետութիւնը:

Գլխաւորը ճիտովեք գաղափարով գնդին յայտնեց, որ ինքը լինելով վերջին պատերազմի մէջ, անձամբ անկանտես է եղել Ալեքսանդրապոլի գնդի քաջագործութեանց և սրա ապացոյցն է, որ սրանց պէս հերոսներ իւր կործերը զարդարուած են բազմաթիւ շքանշաններով:

Մասնով օծման հանդէսը վերջացաւ և խնդիւր և եթ պաշտօնական հեռագրերը ուղարկուցան կայսեր, կրկնեց ֆոն-Սերայ Մեծ Նշխանին, այժմեան Կառավարական Նշխան Գեորգիով-Արապովին, Կոմս Լորիս-Մելիքեանին և կովկասեան հեծելազորաց մեծին Նշխան Զօմարթիէին: Գլխաւորները թուով մինչև 200, առանձին սեղանի հրաւիրուցան, իսկ քաղաքացիք ծաշի հրաւիրեցին նահանգապետին ու այլ ծառայողաց կուրի պահիւն:

Ժամի 2-ին գլխաւորական երաժիշտները թիւերը մեծէն կուրի պահիւն, ուր կարելի էր տեսնել լրագրագրաց զգեստներով հանդիսականներ: Կային չորս գեներալ, չորս բրիգ, զնդապետներ, աստիճանաւորներ, հոգեւորականք, քաղաքացիք, ընդամենը յիսուն հոգուց աւելի:

Հաշի վերայ նահանգապետը առաջարկեց նախ՝ կայսեր կնաց, ապա Մեծ Նշխան Մխիթար Նիկոյան յիշելու ապա Նշխան Գեորգիով-Արապովին, Կոմս Լորիս-Մելիքեանի և վերջապէս Նշխան Զօմարթիէին: Կնացները ընդունուած էին ոտքի վերայ և երաժշտական նուագաւորութեամբ:

Այնուհետև առաջարկուցանեց ներկայ եղող հանդիսականների կնացները՝ արաւստանուեցան կարճատև ծառայող, բարեմտղութիւններ, չը նորահայտ թիւներ և այլն:

Ժամի հնդին հրաւիրեցին զուարթ և ուրախ զեղբոր թողին կուրի պահիւն:

Այսպէս վերջացաւ զրօշակօծութեան հանդէսը:

Յ.

ԳԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԳԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Ալեք. Եր. — Գործը եկաւ մի պրոպագանդա, որը օգտուում է գլխաւորապէս պայքարող պատգամաւորների ժողովը:

— Ինչպէս երևում է ամեն երկրի անխիտանականները միմեանց խօսք են տուել, ամեն անգ զրեթէ գլխաւոր պայքարողներ են, որ տեղի են ունենում: Եւրոպայի բացի մի քանի փոքրիկ երկրներից ամենքն էլ գլխաւորապէս, զաղանի ընկերութիւնների ցան ևն քաջում: Ամենից աւելի այսօր իւր վերջին գործունէութեան անագին նոր շինութեան գէժ եղած գլխաւորի պայքարում, որը կարող էր զարգացնել հետեւանքներ ունենալ և կարծես թէ հրաշքով գրեթէ կհանրի վնաս չէ հասցրել: Այդ պայքարում մասն, «Times» թերթը ի միջի այլոց ասում է. — Գաղտնի չէ պէտք է ցուել, որ իրանցական անհաշանները զաղափարի վճռական յայտարարութիւնը յետոյ անմիջապէս իրենց կարող են անաւելի: Անգլիական ժողովուրդը սովորաբար չուտով է ներուած է քաղաքական յանցանք, բայց այժմ նա կը տեսնէ թէ ում հետ գործ ունի: Այն մարդիկների հետ, որոնց համար մարդկային հատարակութիւնը ոչինչ նշանակութիւն չունի:

պէտք է վարուել այնպէս անխնայ ինչպէս իրենք են անում:

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ՎԱՐԻՎԱՆ հայ կաթոլիկական գլխաւոր մեկ հաղորդում են. — Մի երկուստար պրոպագանդա լինելով մի օրիորդի վերայ ցանկանում է նրա հետ ամուսնանալ, բայց օրիորդը գիտենալով երկուստարի վաղուց թողալով վարակուած լինելը, մերժում է նրան: Երբ երկուստարի կողմից ուղարկված պատգամաւորները մի քանի անգամ գնալով մերժում են, երկուստարի թեմին, որը գլխի քահանայն է, օրցերեկով առնում է մի քանի հօդի և նոյն իսկ երկուստարին և գնում տունը: Ներսէ մատուած և կամենում է բռնի հնազանդեցնել աղջկանը և նոյն օրը և եթ պտակել: Աղջկայ ձայնից վաղում են տանիցիք, բայց գեր հայր սուրբը նրա ծնունդի հօր և թեմին իւր գաղափարի հարուածներով արեւելայան անկուց ետքը, վերջապէս, յաջողում է նրան բռնի տանել օրիորդին և իսկոյն պտակել: Այդ անցքից երկու օր ետքը, օրիորդի հայրը գնում է Ախալցխայ հ. կառավարութեան գանդաւորու քահանայի վերայ, բայց Ախալցխայում նրա ծանօթները, երբ տեղեկանում են, որ առանց միջոցի է եկել ներկայանալու հ. կառավարութեան ետ են դարձնում խզճ ծերունուն... Օրիորդի բռնի ամուսնից այսօր՝ (պտակվելուց 5 օր ետքը) մեռաւ: Իսկ քահանայն աղաւ ման է գալիս, բայց օրիորդը... Այս սեպտեմբեր և պիտկոյտ չ'ունենալու հետեանքը: Ահա և մեր կաթ. հոգեւորականները...

Բուրժուաները որքան էլ որ միմեանց ուտեն էլ ներքուստ կապուած են միմեանց հետ: Այդ օր քիչ շատ ճանաչում է երբեքն «Փորձի» և այժմ «Արձագանքի» և «Մշակի» խմբագիրներին: Գլխի գլխի էլ թէ զրանք միմեանց ինչ աչքով են նայում և ինչ լեզու են միմեանց դէմ բանեցնում, բայց երբ որ բանը «Մեղուին» է գալիս զրանք միմեանք են: Մինչև անգամ «Կաթոլիկ» զիտական խնդիրը չը կարողացաւ բաժանել զրանց և միթէ այդպիսի մի հատարակ խնդիր կարող էր երկու փորձուած և մշակուած խմբագիրներին միմեանցից բաժանել քանի որ աւելի կարող և ձեռնուած չանքի արձագանքը լուրում է, որոնք զրանք միացրած օրժիւրի պաշտպանութեանը կարօտ են: Թէ «Մշակը» և թէ «Արձագանքը» իրենց խմբագիրներով որոշ տեսակետից են նայում «Մեղուին» վերայ: «Մշակի» պ. խմբագիրը լրագրական ասպարիզում ոչինչի տեղ չէ գնում «Արձագանքին»: Իւր խմբագրով, նրա ցաւը «Մեղուին» է, սա չը լինի «Արձագանքի» բանը հեշտ է: «Արձագանքի» պ. խմբագիրը «Մշակին» և նրա խմբագիրն երկուսն է համարում որ օգուտը սա պանից գնդակներ է արձակում, դիտէ որ իւր ազգի և հասարակութեան համար բեղմնաւոր գործնութեան մէջ «Մշակը» չի կարող արգելք լինել, ուրովհետեւ ինքը «Արձագանքի» խմբագիրը գործնական մարդ լինելով երչիրս վերայ է ապրում, ցաւը միայն «Մեղուին» է, սա՛ որ չը լինի, երկուսի համար էլ լաւ է, այն ժամանակը երկուսն էլ ամառ կը նրանց և իրենց սեպտեմբեր քաղղի պտակը, եթ ոչ իրենց ձեռքով գլխ ուրիշների ձեռքով կը դիւ տան իրենց զիններին:

Խմբագիր Պ. ՍԻՄԵՕՆԵԱՆՑ
Հրատարակիչ Հ. ԷՆԲԱՏԱՆՑ

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

270

Տպարան Կ. Ստանիսլանք և ընկ.

*) 17 տարի խորհրդի ղեկավար փճաները առեկտրակայան է արձա-
նադրել որպես լիցենզիայի, բայց այս տարի զբաղվել են վարձել և
որին առել են իրեն վաճ 292 և 99 կոպ. հաճախակ է 18-րդ յոթ.

Անդամք } Մ. Ի. Մխրթանյանց,
 Մ. Յ. Լազարևանյանց,
 Խ. Անտոնեանյանց,
 Գ. Չառաբանյանց,
 Լ. Ստիպանյանց,
 Մ. Կարապետանյանց,
 Դոգամ. Գառնապետ. Գ. Դիմիտրիանյանց,
 Դոգամ. Աստուծոյ տիր. Մ. Պրոքորիանյանց